

4. Halkı Çevresel Konular Hakkında Bilgilendirme

Guerra ve Diğerleri/İtalya

İtalya'da gerçekleşen ve sanayi kuruluşlarının çevresel etkilerini ele alan başka bir başvurunun içeriği, yaşadıkları bölgede bulunan kimya fabrikasının içerdiği sakıncalar konusunda kişilerin bilgilendirilmemesi ve fabrikada gerçekleşebilecek kazalarla ilgili önlemlerin almamasıyla ilgilidir. Başvurucular gübre üretimine son verilinceye kadar bölgede kalmışlar, yetkili belediyenin, topraklarında oturmaya devam etmeleri halinde kendilerinin ve yakınlarının karşılaşabileceği riskleri değerlendirmelerini sağlayacak önemli bilgileri vermesini beklemişlerdir. Bölge, fabrikada gerçekleşebilecek kaza durumunda büyük bir tehlikeyle karşılaşabilecek konumda bulunmaktadır. Mahkeme, uygulanan kamusal önlemler ile başvuruçunun özel ve aile yaşamı arasında doğrudan ve yakın bağlar olduğu koşullarda, devletlerin yöre halkını karşılaşabilecekleri olumsuzluklar nedeniyle bilgilendirme konusunda objektif yükümlülükleri bulunduğunu belirtmektedir. 19 Şubat 1998 günlü Guerra ve Diğerleri-İtalya kararında Mahkeme, Enichem fabrikasından çıkan zehirli emisyonların, başvuruçuların özel ve aile yaşamına saygı gösterilmesi hakkı üzerindeki doğrudan etkisinin, sözleşmenin 8. maddesinin uygulanmasını gerektirebileceği görüşünde olmuştur. Mahkeme devletin bilgilendirme yükümlülüğünü başvuruçuların savları doğrultusunda iki açıdan tartışmıştır. Öncelikle, çalıştırdığı fabrika hakkında bilgi vermek istemeyen işletmecinin yükümlülüğünün, devletçe üstlenilmesi biçiminde pozitif bir yükümlülüğün varlığını benimsenmemiştir. Bu nedenle 10. maddenin uygulanabilir olduğu yolundaki başvuruçuların savları yerinde bulunmamıştır. Buna karşılık kimya fabrikasının yakınında oturan başvuruçulara risk faktörü ve bir kaza anında nasıl davranacakları konularında bilgi verilmemesi, sözleşmenin 8. maddesi kapsamında değerlendirilmiştir. Başvuruçuların ve ailele-

HALKI
ÇEVRESEL
KONULAR
HAKKINDA
BİLGİLENDİRME

rinin, söz konusu fabrikada bir kaza olması durumunda, özellikle tehlike altında olan Manfredonia kasabasında yaşamaya devam etmeleri durumunda, ne tür olumsuzluklarla karşılaşacaklarını öğrenebilmeleri için gerekli bilgilerin başvuruculara verilmemiş olması nedeniyle Mahkeme, İtalya'nın 8. maddeyi ihlal ettiğini kararlaştırmıştır.⁷⁷

Mahkeme başvuruların, fabrikanın yol açtığı çevre kirliliğinin bilgi verilmediği için çalışanların yaşamları açısından tehlike doğurduğu, bunun sonucunda işçilerin kansere yakalanarak öldükleri yolundaki savlarını 8. madde bakımından değerlendirmiş olması nedeniyle, ayrıca 2. madde kapsamında incelemeye gerek görmemiştir.

(Guerra ve Diğerleri/İtalya,1998)

Başvuruların, devletin bilgilendirme yükümlülüğü bağlamında düşünceleri açıklama özgürlüğünü düzenleyen sözleşmenin 10. maddesinin çiğnendiğini ileri sürmeleri, kararda gereksiz tartışmalara neden olmuştur. Çalıştırdığı fabrika hakkında bilgi vermek istemeyen işletmecinin yükümlülüğünün, devletçe üstlenilmesi gibi bir sorumluluktan söz edilmemesi doğaldır. Ancak bireylerin her boyuttaki ortak yaşama alanlarını güvence altında bulundurmak, olası tehlikelere karşı onları uyarmak ve korumak, devletlerin görevidir. Hele bu konularda kişilerin başvuruları sonucunda olayları öğrenen kamu birimleri gereken araştırmayı ivedilikle yapmak zorundadır. Bu zorunluluk, devletlerin pozitif yükümlülüğü ile örtüşmektedir. Böylece başvuruların bilgi edinme hakkı korunurken, gereken bilginin verilmesinin, kamusal bir edim olduğu vurgulanmıştır. Mahkeme'nin bu kararı da denetimsiz bırakılan sanayi kuruluşlarının güncel ve olası zararları-

⁷⁷ Dutertre, 36

na karşı devletlerin objektif yükümlülüğünü öne çıkaran önemli bir değerlendirmedir.

5. Muğla'yı ve Gökova Körfezi'ni Karartan Üç Termik Santral

Okyay/Türkiye

İzmir Barosu üyesi Ahmet Okyay, Derya Durmaz, Rifat Bozkurt, Noyan Özkan, Uğur Kalelioğlu, Banu Karabulut, Senih Özay, Talat Oğuz, Tamay Arslançeri ve İbrahim Arzuk adlarındaki avukatların 1996 yılında kendi adlarına yaptıkları bir başvuru nedeniyle AİHM, çevre sorunlarını ulusal yasalara dayanarak sözleşmenin 6/1 maddesindeki 'medenî hak' kavramı içinde tartışmıştır. Dava ulusal mahkemelerdeki yargılama süreci açısından özel bir önem taşımaktadır. Başvurunun özü, Muğla ilindeki, üç termik santralin yarattığı çevre kirliliği nedeniyle mahkemelerce kapatılmaları yolundaki kararların, yetkili organlarca yerine getirilmemesiyle ilgilidir.

İzmir'de yaşayan başvuruçular, yaklaşık 250 kilometre uzaklıktaki termik santrallerin neden olduğu çevre kirliliğini önlemenin ve çevreyi korumanın ödevleri olduğunu ileri sürmüşlerdir. Yatağan, Yeniköy ve Gökova (Kemerköy) termik santralleri uzun bir süreden beri Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na bağlı bir kamu kuruluşu olan, Türkiye Elektrik Kurumu ("TEAŞ") tarafından işletilmektedir. Ancak işletilmelerde yakıt olarak kullanılan düşük kaliteli kömür kirliliğe neden olmuş ve bölgenin biyolojik çeşitliliğini zarara uğratmıştır. Avukatlar, termik santrallerinin çalışmalarının durdurulması için öncelikle yönetsel yollara başvurmuşlar ancak olumlu yanıt alamayınca yetkili Aydın İdare Mahkemesi'nde üç dava açmışlardır.

Aydın İdare Mahkemesi, ormancılık, çevre ve kimya konularında uzman üç üniversite profesöründen oluşan

MUĞLA'YI VE
GÖKOVA
KÖRFEZİ'Nİ
KARARTAN
ÜÇ TERMİK SANTRAL